

یخچالهای تاریخی سبزوار، سازه های بومی پایدار

ساسان نوروزی¹، مونا ظریف شاغل خیاط^{2*}، پریسا شادلو³

1- کارشناس ارشد مرمت و احیای بناهای تاریخی، مشهد-بلوار سجاد،
sasannorouzi@yahoo.com

2- دانشجوی کارشناسی ارشد طراحی شهری، مشهد-خیابان احمدآباد،
m.zarif63@gmail.com

3- دانشجوی کارشناسی شهرسازی، مشهد-بلوار وکیل آباد، parisa_shadloo_92@yahoo.com

چکیده

معماری بومی ایران، حاوی بسیاری ویژگیهای منحصر به فرد است که ضمن توجه به نیازهای زیبایی شناختی، با ظرفیتهای مختلف بستر خود نیز منطبق بوده و در واقع این معماری نه تنها از کیفیتهای محیط خود نکاسته است، بلکه ماهیت آن را نیز ارتقاء بخشیده است. حفظ منابع طبیعی، عدم آلودگی محیط زیست، حداقل مصرف انرژیهای فسیلی و همزیستی با شرایط طبیعی و اقلیمی، زمینه های اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و معیشتی، مواردی هستند که سازندگان بومی این خطه برای آسایش هر چه بیشتر انسان، بدان توجه کرده و در این جهت الگوهایی ارائه نموده اند. یخچالهای کویری جزء ناشناخته ترین و عجیبترین عناصر معماری کویری می باشند که با توجه به کمبود مدارک در این زمینه، این تحقیق به روش میدانی انجام گرفته است و سعی شده بر اساس شواهد و منابع موجود یخچالهای تاریخی سبزوار بازنمایی شده و اصول به کار رفته در آنها با اصول معماری پایدار مقایسه و معرفی گردند.

واژه های کلیدی: یخچال، تاریخی، معماری پایدار، سبزوار

1- مقدمه

بنای تاریخی، در ساده ترین تعریف، بنایی است که انسان را به حیرت وادارد و او را به تامل درباره ی انسانها و اندیشه هایی که آن را ایجاد کرده اند، فرا میخواند و از آن راه او را به شناخت بیشتر در آن باره تشویق میکند. هر بنای تاریخی میتواند در بردارنده ی همه یا برخی از ارزشهای معماری، هنری، تاریخی، اسنادی، باستان شناختی، اقتصادی، اجتماعی و حتی سیاسی باشد، ولی همواره نخستین تاثیر آن بر انسان تاثیر عاطفی است چرا که بنای تاریخی نمادی از هویت انسانها و تداوم حیات مادی و معنوی ایشان است. یخدانها یکی از سازه های مهم در معماری سنتی است که برای نگهداری یخ در فصول گرم در مناطق کویری احداث می نموده اند. یخچالهای قدیمی سبزوار به شماره ۴۸۱۲ در فهرست آثار ملی کشور به ثبت رسیده اند. (شکل شماره ۱)